smėlio kopomis, supustytomis per du kartus. Ankstyviausi žmonių gyvenimo pėdsakai aptikti gyvenvietės šiaurinėje dalyje, pirmajame tyrinėtame plote. Čia iki 25cm storio kultūrinio sluoksnio apatinėje dalyje rasta silpnai brūkšniuotos keramikos. Šukės 8-10mm storio, su labai gausiomis akmenukų priemaišomis masėje. Šią keramiką galima datuoti II-I tūkst. pr.Kr. riba. Gyvenvietės kultūrinis sluoksnis yra iš piliakalnio gyvavimo laikų. Apie tai liudija surasta žiesta keramika, identiška aptiktai piliakalnyje. Rastas ovalo formos, 140x90cm dydžio iki 30cm gylio, užpildytas pilkai gelsvu peleningu smėliu židinys, kuriame aptiktas akmeninis keturkampis, smarkiai naudotas galąstuvas su nulaužtu galu. Gyvenvietės kultūriniame sluoksnyje daug labai smulkių molio tinko gabaliukų, įžemyje pastebėta nemažai degėsiais užpildytų duobių ir 9-15 cm skersmens, iki 25cm gylio pagrinde smailiadugnių stulpaviečių, likusių greičiausiai nuo tvorų.

Šeimyniškėlių archeologijos paminklų kompleksas egzistavo gana trumpai, per šį laikotarpį nespėjo susidaryti storesni kultūriniai sluoksniai. Visa surinkta medžiaga datuojama XIIIa. Istoriniai, archeologiniai ir kalbiniai duomenys leidžia spėti Šeimyniškėlių piliakalnyje stovėjus Mindaugo pilį Vorutą.

Gintautas Zabiela

LIŪDIŠKIŲ PILIAKALNIS IR PAPĖDĖS GYVENVIETĖ

Iki paskutinio laiko Liūdiškių piliakalniu buvo laikoma kalva, kurioje 1953 m. palaidotas J.Biliūnas. 1990 m. surastas tikrasis Liūdiškių piliakalnis, esantis 800 m į pietryčius nuo J.Biliūno kapo, 50 m į pietvakarius nuo Anykščių-Molėtų plento, Girelės miške, Aruodų vietovėje. Piliakalnis įrengtas kalvų masyvo aukščiausioje dalyje, nedidelėje atskiroje kalvoje, kurią iš pietinės pusės skalauja upelis. Aikštelė

ovalo formos, orientuota rytų-vakarų kryptimi, 23x18m dydžio. Šlaitai statūs, 6-17 m aukščio. Rytiniame šlaite, 2m žemiau aikštelės, yra kiek nuolaidėjanti į išorę 10 m ilgio bei 5 m pločio terasėlė. Vakarinėje pašlaitėje piliakalnį nuo gretimos kalvos dalies skiria natūralus 2,5 m gylio, 20m pločio viršuje bei 10 m pločio dugne griovys.

Į šiaurę, rytus ir pietryčius nuo piliakalnio esančiose aukštumėlėse bei drėgnos pievos šiaurės vakariniame pakraštyje, apie 1 ha plote yra papėdės gyvenvietė. Ją kiek apardė Anykščių - Molėtų plentas bei karjeras. Storesnis nei 40 cm storio kultūrinis sluoksnis geriausiai išlikęs žemesnėse vietose tarp daubų.

1990 m. MA LII piliakalnyje ištyrė 20 m^2 dydžio plotą, 1991 m. papėdės gyvenvietėje - 9 m^2. Piliakalnyje padarytas aikštelės rytinės dalies, šlaito ir jame esančios terasos pjūvis. Aikštelės pakraštyje 1,5 m pločio juostoje rastas intensyvus perdegusio raudono molio tinko sluoksnis. Sluoksnio storis 10 cm, jis susideda iš įvairaus dydžio (didžiausias - 11cm skersmens) tinko gabalų. Paskiri gabalai turi vieną plokščią puse., liudijančią, kad čia stovėjusi moliu apkrėsta medinė gynybinė siena. Nuo šios sienos į aikštelės pusę 20-25cm gylyje atidengta 1,5 m pločio akmenų grindinio dalis. Grindinys klotas iš 5,5x5x2-16x13x9 cm dydžio akmenų, vieno sluoksnio. Pačioje aikštelėje ryškesnio kultūrinio sluoksnio nėra. Iki 30 cm gylio yra pilkas smėlingas miškožemis, kuriame rastos 7 lipdytos puodų šukės: 5 brūkšniuotos ir 2 grublėtos. Brūkšniavimas ryškus vertikalus, sienelių storis 7 mm, molio masė kieta, su negausiomis akmenukų priemaišomis. Iš surasto puodo pakraštėlio matyti, jog būta nežymiai į vidų lenktu viršumi, apie 20 cm skersmens anga, puodo. Grublėtų šukių molio masė nesiskiria nuo brūkšniuotųjų, vidinėje pusėje jos turi brūkšniavimo žymių.

Piliakalnio rytiniame šlaite esančios terasėlės vietoje surastas visiškai užslinkęs 3 m pločio viršuje 1 m gylio

griovys. Jo rytiniame šlaite galėjęs būti nedidelis pylimėlis.

1991 m. siekiant užkirsti kelią piliakalnio aplinkos šiukšlinimui, papėdės gyvenvietės teritorijoje perkastas miško keliukas. Didesnėje perkasos dalyje kultūrinio sluoksnio nerasta ir tik žemiausioje vietoje aptikta 1 m skersmens bei 1 m gylio duobė, užpilta pilku smėliu. Joje rastas gyvulio dantis, lipdytos puodų šukės lygiu paviršiumi, geležies gargažė.

Seno karjero rytiniame šlaite išvalyta griūvančio kultūrinio sluoksnio atodanga. Rasta sudegusių akmenų (greičiausiai židinio liekanos), tarp kurių buvo gyvulių kaulų, lipdytų keramikos šukių, molinio su briauna per vidurį verpstuko fragmentas. Keramika dažniausiai lygiu paviršiumi, su akmenukų priemaiša masėje, 7-9 mm storio sienelėmis. Brūkšniuotos keramikos rasta nedaug.

Sprendžiant iš nedidelių tyrinėjimų. Liūdiškių piliakalnis naudotas pirmaisiais amžiais po Kristaus ir apleistas maždaug IV a. Jis priklauso brūkšniuotos keramikos kultūrai. XIX a. ar dar anksčiau tikrojo piliakalnio vieta gyventojų buvo užmiršta, o piliakalniu pavadinta arčiau Anykščių esanti aukšta plika kalva, kurioje dabar palaidotas J.Biliūnas. Ši kalva piliakalniu laikoma be pagrindo. Patikrinus jo aplinką šurfais (iš viso iškasta 20 šurfų), rasti tik su Laimės žiburio statyba susiję kultūriniai sluoksniai. Išlikusios prieškarinės kalvos nuotraukos rodo jos viršūnę, buvus iškilią, be jokios aikštelės. Taigi J.Biliūnas palaidotas ne piliakalnyje, o paprastoje aukštoje kalvoje.

Vladas Žulkus

BIRUTĖS KALNO GYVENVIETĖS PALANGOJE TYRINĖJIMAI 1990 M.

Gyvenvietės tyrimai pradėti 1983 metais. (Žr.ATL 1982 ir 1983 metais. V. 1984 P. 43-46). 1990 m. gyvenvietėje